

Historieglimt 98

Falkenborg og Saxenborg

To av de gamle små lystgårdene på Lademoen ligger ganske bortgjemt i dagens bybilde. Begge har bevart bygningsinteriøret fra svunne tider. De er begge vel vedlikeholdt og er litt av en opplevelse å besøke. Begge er i dag bolighus for private familier og er derfor ikke vanlig tilgjengelige. De er eksempler på de mange gamle arkitektoniske skattene i vår bydel. Det er få storbyer som har så mange av de opprinnelige gårdsbygningene bevart fra tiden før jorda ble nedbygd av byen. Vi kan besøke tunene på alle de tre store gårdene fra middelalderen som Lademoen er bygd opp på: Bakke, Skyås (Rønningen) og Lade. Gårdsbygningene finnes fremdeles der de stod mange hundre år tilbake i tiden. Alle tre er forresten nevnt i Snorres kongesagaer!

Falkenborg er nærmeste nabo til det nye kjøpesenteret Sirkus Shopping. Opprinnelig var det en parsell av gården Belbuan som lå der Nidar sjokoladefabrikk har sine bygninger. Parsellen ble utskilt i 1777 og solgt til kjøpmann Peter A. Falck. Han benyttet det som landsted og kalte det opp etter seg selv, Falkenborg. Han døde i 1799 og hans enke i 1832. I 1832 eide bakermester J. C. Struck eiendommen. Da ble det kalt Struckgården. Senere fikk stedet sitt eldre navn igjen. Det var folk blitt vant til gjennom lang tid. Til 1880 var det seks ulike eiere. Da kjøpte kjøpmann Ole Strømsem eiendommen og benyttet den som landsted. Strømsems etterslekt sitter stadig med stedet. Strømsems arvinger var fru von der Lippe og fru Hofflund. Senere arvet skogsjef Fredrik von der Lippe Falkenborg. I 1963 ble storparten av arealet overtatt av et utbygningsselskap som utstykket tomteområder for industri- og handelsvirksomhet.

Særlig kjent av virksomhetene på Falkenborgs grunn er KBS som i mange år var et stort og velutstyrt supermarked der den store parkeringsplassen på mange handledager var ganske fullsatt. På mange måter har KBS vært et landemerke ved innkjøringen til sentrum; noe av det første besøkende så av byen. Når en ser på opprinnelsen kan en undre seg over suksessen. Hemmeligheten har vært den trafikale plasseringen i tillegg til at utformingen har tiltalt kundene. Det var i 1973 tre initiativtakere startet handel i et stort lagerskur på 1600 kvadratmeter ved Strindheimkrysset. Det var de to kjøpmennene Rolf Kjerringvåg og Arne Bringedal og som tredjemann bondesønnen Lars Sjømo fra Hølonda. KBS er forbokstavene i etternavnene deres. Hver skjøt inn kr 50.000 som sin andel av aksjekapitalen. En fin gårdsalle gikk fra Innherredsveien til tunet på Falkenborg Den måtte ofres. De resterende åtti meter av alleen fra Thonning Owesens gate ble fredet i 1968. Den har ni ulike treslag: ask, bjerk, eik, alm, kastanje, douglasgran, blågran, lønn og lerce.

Det store lagerbygget ble reist for midler fra et forsikringsoppgjør etter en bryggebrann i Kjøpmannsgata noen år tidligere. Mot planene om et kjøpesenter

var det protester blant annet fra Dalen hageby som var redd for den store trafikken, men tillatelse ble likevel gitt. Ved starten i 1973 var KBS landets største dagligvareforretning. Da het det KBS Leangen Stormarked. Fra 1973 til rivingen i 2010 gikk det 37 år. I 1985 kjøpte KBS naboeiendommen som hadde huset bilforretningen Autopark. De to eiendommene ble i 1993 bygd sammen til ett senter med 32 virksomheter. I 1989 ble det innledet et samarbeid med en av gigantene i norsk dagligvarehandel, Hakongruppen, som utviklet RIMI-kjeden og andre kjedekonsepter. To av initiativtakerne, Bringedal og Kjerringvåg, solgte seg ut i 1992. Sjømo fortsatte. Samarbeidet med Hakongruppen ble formalisert ved etableringen av Hakon Nord as. Lars Sjømo var leder av selskapet med 500 forretninger i de fem nordligste fylkene. Det hadde i 1995 en omsetning på 3.6 milliarder kroner. KBS ble i 1993 omdøpt til KBS Kjøpesenter. I løpet av de 37 årene har det skjedd en rekke utbygninger, endringer og utbygging av forretninger. I 2010 ble det store senteret KBS revet og to år senere stod det nye kjøpesenteret ferdig under navnet Sirkus Shopping med sine hundre forretninger.

Saxenborg ligger nærmere sentrum. Det ligger litt bortgjent. Det er liksom klemt inne mellom Stavne-Leangen banen, Rønningsbakken og et toetasjers industribygg ved Innherredesveien. Adressen er Rønningsbakken 4. Det var opprinnelig en bygselplass under Rønningen. Bygselplassen ble drevet av Jon Saxvik og derfor kalt Saxvikplassen. Plassen gikk også under betegnelsen Arntplassen etter en senere bygsler. I 1811 ble plassen utskilt fra Rønningen og solgt til kjøpmann Ole O. Qvam som drev forretning på Bakklandet. Eiendommen fikk gårds nummer 9 og bruks nummer 2. Det var Qvam som gav sin lille gård navnet Saxenborg. Qvam er kjent for det legatet han opprettet i 1828, Qvams legat. Grunnkapitalen var på 800 spesiedaler og skulle benyttes til fremme av saueavlen på Strinda. Legatet kjøpte inn gode stamdyr som sirkulerte på Strinda. I 1850 ble legatets brukt til et stamschäferi på Søndre Trondhjems Amts landbruksskole på Munkvoll og til en industriskole på Bakklandet. I 1996 hadde legatet en formue på kr 42.588. I 1838 kjøpte kjøpmann Jacob Carstens Saxenborg og eiendommen har til for nylig tilhørt denne familien. Anlegget ble fredet i 1975

Saxenborg alle går fra Innherredesveien og opp til Rønningsbakken og bussholdeplassen har samme navn. Det er fint at bussstoppen holder navnet levende for dem som passerer.